

Verslag rondetafelgesprek OKBV 18 oktober 2016

Door Elien Van Steenlandt

Is er een toekomst voor de leeszaal van de kunstbibliotheek?

Organisatie: MoMu Provincie Antwerpen

Deelnemers: An Labis (DIVA Provincie Antwerpen), Ellen Storms (DIVA Provincie Antwerpen), Hortense Wetsels (KIK/IRPA Brussel), Inneke Daghelet (FOMU Provincie Antwerpen), Jantiene Van Elk (Textielmuseum Tilburg), Ingrid De Pourcq (KMSKA Antwerpen), Marleen Van Royen (KMSKA Antwerpen), Caroline Claeys (Mu.ZEE Oostende), Veerle Verhasselt (MSK Gent), Ria Verstappen (Designmuseum Gent), Ute Staes (Rubenianum Antwerpen), Julie Hendrickx (OKBV), Dieter Suls (MoMu Provincie Antwerpen), Monica Ho (MoMu Provincie Antwerpen), Birgit Ansoms (MoMu Provincie Antwerpen), Lucienne Pareyns (MoMu Provincie Antwerpen), Elien Van Steenlandt (Stagiaire VSPW Gent)

Aan de hand van vijf stellingen werd gepolst naar de toekomst van de leeszaal als fysieke ruimte in een digitaal tijdperk.

1. Digitale bronnen vervangen op termijn analoge bronnen

Lezers hoeven zich niet meer naar de leeszalen te begeven om zich te informeren. Ten gevolge van de voortschrijdende digitalisering zal de leeszaal in haar huidige gedaante verdwijnen.

5 pro, 10 contra

Digitale bronnen zullen analoge bronnen nooit volledig vervangen. Dit is in de eerste plaats nog niet mogelijk om technische en juridische redenen. Als we deze redenen buiten beschouwing laten, is de meerderheid het eens dat analoge bronnen nog steeds van groot belang zijn en blijven. Kunstboeken, tijdschriften, erfgoed,... moeten analoog beschikbaar blijven.

Het is echter wel zo dat onderzoekers en studenten zoveel mogelijk opzoekingswerk van thuis uit doen. Online opzoekingswerk is snel en efficiënt, maar is het ook effectief? Je kan niet alles online vinden. Het aantal bibliotheekbezoekers daalt door de online research. Wat niet online te vinden is, zoekt men in de bibliotheek. Vanuit de academische wereld worden studenten ook nog steeds gestimuleerd om de bibliotheek te bezoeken.

Bij digitalisering stoot je op een aantal problemen. Zo evolueert de technologie ontzettend snel. Een bron die tien jaar geleden gedigitaliseerd werd, is op een beeldscherm in 2016 niet meer van goede kwaliteit. Daarnaast is het ook niet helemaal duidelijk of het zinvol is om alle bronnen te digitaliseren.

Zowel analoge als digitale bronnen zijn erg kwetsbaar (brand, maar ook virussen, problemen met servers,...). Bovendien is het omwille van de bewaarfunctie nuttig én nodig om beiden te bewaren.

Besluit: Deze stelling klopt nog niet. Digitale en analoge bronnen zullen nog een lange tijd naast elkaar blijven bestaan.

- 2. In de leeszaal van de toekomst wordt de traditionele bibliotheekmedewerker overbodig**
Door digitalisering wordt dienstverlening meer en meer 'virtueel', waardoor de behoefte aan bibliotheekmedewerkers die de bibliotheekwerking ondersteunen sterk afneemt.

3 pro, 11 contra

Voor onderzoekers of studenten zal de bibliotheekmedewerker broodnodig blijven om hen wegwijs te maken in de (digitale) bibliotheek. Studenten weten vaak niet waar ze moeten zoeken omdat het aanbod zo groot is. Er is echter wel een verschil tussen meer algemene of generieke informatievragen en wetenschappelijke vragen. Niet elke leeszaalmedewerker zal een specifieke, wetenschappelijke vraag kunnen beantwoorden. In die zin kan het wel dat de functie van 'traditionele' bibliotheekmedewerker zal veranderen en dat hij/zij zich zal moeten specialiseren. Bovendien wordt de dienstverlening meer digitaal (sommige bibliotheken werken al met een chatfunctie). Dit houdt in dat de traditionele medewerker ook andere skills moeten hebben.

Door het dalend aantal fysieke bezoekers lijkt het onvermijdelijk dat het takenpakket van de bibliotheekmedewerker in de toekomst zal veranderen. Bibliotheekmedewerkers zullen veeleer informatiemanagers met een adviserende functie worden.

Besluit: De bibliotheekmedewerker is nog steeds erg belangrijk. Medewerkers zullen zich moeten specialiseren en het takenpakket zal grondig wijzigen. In die zin zal de 'traditionele' bibliotheekmedewerker verdwijnen.

- 3. De leeszaal van de toekomst moet een coffee corner krijgen**
De leeszaal evolueert, net zoals de openbare bibliotheken, naar een publieke ruimte waar bezoekers/lezers samenkomen om elkaar te ontmoeten. De leeszaal moet meer de functie opnemen cafeteria en ontmoetingsplaats.

6 pro, 7 contra

Bij deze stelling zijn de meningen ongeveer gelijk verdeeld. Het pro-kamp wees erop dat onderzoek in groepsverband gefaciliteerd moet worden in de bibliotheek. Bovendien zou een coffee corner de bibliotheek meer laagdrempelig maken. Ook de sfeer zou dan gemoedelijker en minder elitair zijn.

Uit het contra-kamp kwamen eveneens degelijke argumenten. Kunstboeken en koffie gaan niet samen. Daarnaast is het voor bibliotheken niet wenselijk om mee te doen aan de algemene 'opleukingstrend'. Een coffee corner zou de bibliotheek wel meer in de kijker kunnen zetten, maar dat kan ook op andere manieren. Bijvoorbeeld door een museumcafé in te richten met verwijzing naar de bibliotheek. De bibliotheek inbouwen in de route van het museumbezoek is ook een van de mogelijkheden.

Het zou een leuk idee zijn om voor het beste van twee werelden te opteren en twee aparte ruimtes in te richten. Een stille ruimte, voor individueel onderzoek en een ruimte met coffee corner waar aan groepsonderzoek gedaan wordt.

Besluit: Een coffee corner zou uitnodigend zijn en de bibliotheek meer in de kijker zetten. Een leeszaal blijft echter een plaats voor onderzoek in stilte. Het zou ideaal zijn om twee gescheiden ruimtes te hebben, maar dat brengt praktische problemen met zich mee.

4. Een dienstverlening die alleen maar het consulteren van een bibliotheekcollectie ondersteunt, is niet meer van deze tijd

Bibliotheken moeten hun leeszalen meer openstellen voor andere types van gebruik en collecties (tentoonstellingen, lezingen, consulteren van museumobjecten, archiefdocumenten, etc.)

Iedereen pro

De functie van kunstbibliotheken kan uitgebreid worden. Andere activiteiten zoals lezingen of kleine tentoonstellingen zorgen voor meer dynamiek en trekken een ander soort publiek. Door tentoonstellingen in de bibliotheek kan de collectie beter bekend gemaakt worden bij het publiek.

Tentoonstellingen of lezingen in de bibliotheek moeten wel aan evenementen in het museum gekoppeld worden om meer bezoekers te trekken.

Niemand van de deelnemers vindt het uitlenen van objecten een goed idee. Het gaat vaak om dure of onvervangbare boeken en bovendien brengt dit veel administratie met zich mee.

(Voer voor een volgende discussie: Het statuut van archieven in kunstbibliotheken in Vlaanderen)

Besluit: Iedereen gaat akkoord met deze stelling. De functie van de bibliotheek kan en moet breder ingevuld worden.

5. Virtuele bezoeker = fysieke bezoeker?

Is er een verschil tussen een digitale en een fysieke bezoeker? Hoe meten we onze digitale bezoekers en hoe zetten we deze af t.o.v. onze fysieke bezoekers?

8 pro, 4 contra

Een punt van discussie bij deze stelling was dat het niet helemaal duidelijk is hoe je bezoek kan meten en welke indicatoren je daarvoor gebruikt. Virtuele bezoekers tellen niet mee in de jaarverslagen, maar ze zijn wel erg nuttig om te ontdekken waar bezoekers naar op zoek zijn.

Waar men het wel over eens was, is dat het lastiger is om een vraag van een virtuele bezoeker te beantwoorden. Virtuele bezoekers bezorg je doorgaans maar één document (het gevraagde), fysieke bezoekers kan je meer informatie aanreiken. De dienstverlening naar fysieke bezoekers toe is spontaner en meer diepgaand omdat je dan meestal de achtergrond van het onderzoek kent.

Een argument om virtuele bezoekers wel op te nemen in het jaarverslag is dat occasionele bezoekers die slechts voor enkele minuten blijven wel meegeteld worden. Deze bezoekers hebben niet echt een gerichte vraag of hebben niet als doel iets concreet op te zoeken. Virtuele bezoekers daarentegen zijn veeleer naar specifieke documenten op zoek.

Besluit: De vragen van virtuele bezoekers tellen mee, maar de bezoekers worden niet opgenomen in de jaarverslagen. Wanneer het technisch luik en daardoor de mogelijkheden voor digitale dienstverlening zich verder ontwikkelt, kan dit veranderen in de toekomst.